

**T.C.
BAŞBAKANLIK
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI**

Mr. Horst Köhler
Başkan
Uluslararası Para Fonu
Washington D.C. 20431
ABD

Ankara, 18 Ocak 2002

Sayın Bay Köhler

- 1. 1990'lı yıllardan beri süregelen yüksek kronik enflasyonu ve bununla bağlantılı olarak büyümeyi kısıtlamakta olan makroekonomik istikrarsızlığı yenmek, Türkiye'nin ekonomik reform programının başından beri en temel iki hedefi olmuştur.** 1999 yılının Aralık ayında uygulamaya konulan üç yıllık orjinal programın, 2001 yılının Şubat ayında ortaya çıkan kriz de dahil olmak üzere çeşitli olaylar sebebi ile yeniden gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmiş olmakla birlikte, program kapsamında önemli ilerleme sağlanmıştır. Kamu borcunun sürdürülebilirliğine yardımcı olmak üzere, çok geniş kapsamlı bir mali uyum gerçekleştirilmiştir. Kamu bankalarının operasyonel ve finansal yeniden yapılandırılmaları ile özel sektör bankalarının denetlenmesi ve düzenlenmesinin güçlendirilmesini kapsayan bir bankacılık sektörü reformu yapılmıştır. Aynı zamanda enflasyonla mücadele, gerek program kapsamında ilk uygulanan bir döviz sepetine bağlı olarak TL'nin önceden belirlenmiş değerinin esas alındığı döviz kuru rejimi sırasında, gerekse de Şubat 2001'de geçilen dalgalı döviz kuru rejimi sırasında sürdürülmüştür. Son olarak, özelleştirmeyi kolaylaştıracak reformlar da dahil olmak üzere çeşitli vesilelerle özel sektörün ekonomideki rolü geliştirilmiştir.
- 2. Mayıs 2001'de uygulamaya alınan yenilenmiş program, iki krizle karşı karşıya kaldıktan sonra zayıflayan yatırımcı güveninin yeniden tesis edilmesi amacını gerçekleştirme yolunda ilerlerken 11 Eylül olaylarının etkisi ortaya çıkmıştır.** Ağustos ayının başlarından itibaren, piyasalardaki güven arttıkça, faiz oranları düşmeye başlamış ve Türk Lirası istikrar kazanmıştır. Ülkemizin borçluluk durumu ve coğrafik konumu gözönünde bulundurulduğunda, 11 Eylül olaylarının Türkiye üzerindeki etkisi nisbeten daha şiddetli olmuştur. Bu şiddetli dış şok Türk ekonomisini, sanayileşmiş ülkelerdeki talebin zayıflaması, turizm gelirlerinin azalması, uluslararası finans piyasalarına erişimin azalması, özelleştirme ve yabancı doğrudan yatırım imkanlarının zayıflaması gibi bir kaç kanaldan etkilemektedir. Bu durum, 2002 yılında yaklaşık olarak 10 milyar ABD Doları olarak öngörülen bir dış finansman açığının ortaya çıkmasına ve ekonominin kısa dönemde büyümeye geçiş imkanlarının zayıflamasına sebep olmuştur.

- 3. 11 Eylül olaylarının etkileri ve ülkemizin süregelen ekonomik sorunları karşısında, orta vadeli ekonomik programımız, daha önce hayata geçirilen reformların üzerine inşa edilmek suretiyle, derinleştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir.** Bugüne kadar gerçekleştirilen reformlar sayesinde Türk ekonomisi 2002 yılına daha güçlü girmektedir. Ancak, halen çok önemli zorlu hedeflerle karşı karşıyadır. Bunların başlıcaları, enflasyonun hedeflenen seviye olan %35 düzeyine indirilmesi, ihracata dayalı olması gereken büyümenin yeniden başlaması ve büyümenin sağladığı getirilerin düşük gelir gruplarına daha hızlı yayılmasıdır. Maliye politikalarımızın başarısı, rekabet gücü sağlayan döviz kuru ve bir çok yapısal reformun hayata geçirilmesi sayesinde 2001 yılı sonunda ortaya çıkan olumlu sonuçların artırılması konusunda kararlıyız. Bugüne kadar sağlanan ilerlemelere rağmen, önemli miktardaki bir borç yükü, yüksek enflasyon, bankacılık sektörü sorunları ve devletin ekonominin içinde yoğun bir biçimde yer alması dahil üzere ülkemiz zorlu makroekonomik ve yapısal politika sorunları ile karşı karşıya kalmaya devam etmektedir. Bu sorunların aşılabilmesi ve aynı zamanda 11 Eylül olaylarının etkilerinin giderilmesi için güçlendirilmiş orta vadeli bir ekonomik programının uygulanmasına karar verilmiştir.
- 4. Bu Niyet Mektubu, 2002-04 yıllarında uygulanacak ekonomi programımızı detaylı olarak anlatmakta ve programın desteklenmesini teminen yeni bir stand-by düzenlenmesini talep etmektedir.** Ödemeler Dengesi ihtiyacımız ve izleyen bölümlerde yer verilen güçlendirilmiş politikalarımız doğrultusunda, Ocak 2002 – Aralık 2004 dönemini kapsayacak şekilde ve toplam 12,821.2 milyon SDR tutarında yeni bir stand-by düzenlenmesinin onaylanması talep edilmektedir. Yeni düzenlemenin onaylanmasını müteakiben, mevcut stand-by düzenlemesi (2000-2002 dönemini kapsayan) iptal edilecektir. Yeni anlaşma ile onaylanan tutarın 4,916.4 milyon SDR’lık kısmı, Ek Rezerv Kolaylığı altında temin edilen kaynakların geri ödenmesinde kullanılacaktır. Program kapsamındaki temel makroekonomik göstergelere Ek A’da yer verilmiştir.
- 5. Program düzenli gözden geçirmeler, ön koşullar, kantitatif performans kriterleri ve gösterge niteliğindeki hedefler ve yapısal performans kriterleri ile yapısal kriterler vasıtasıyla izlenecektir.** Gözden geçirmeler Mart, Mayıs ve Temmuz 2002’de olmak üzere her iki ayda bir ve izleyen dönemde de (Ekim 2002’den itibaren) her üç ayda bir gerçekleştirilecektir. Kantitatif performans kriterleri ve gösterge niteliğindeki hedefler Ek B’de, yapısal koşullar ise Ek C’de yer almaktadır.

2002-04 Dönemine İlişkin Strateji ve Hedefler

- 6. Programımız, ekonomiyi olası krizlere karşı güvenceye almayı ve enflasyonist olmayan sürdürülebilir bir büyümenin temellerini atmayı hedeflemektedir.** İlk olarak, program ekonominin şoklara karşı dayanıklılığını artıracak ve olası krizlere karşı kırılganlığını azaltacaktır. Bunu sağlamak için: i) dalgalı döviz kuru rejimi uygulamasına devam edilecek ve enflasyonda önemli bir düşüş sağlanması için enflasyon hedeflemesi uygulanacaktır, ii) banka yeniden yapılandırılmalarına hız verilecektir, ve iii) sağlıklı bir

kamu borç pozisyonu sağlanacaktır. İkinci olarak, program, Türkiye'nin büyüme potansiyelini artırmaya yönelik temel yapısal reformlar içerecektir. Bu amaçları gerçekleştirmek, aynı zamanda Türkiye'nin AB üyeliği hedefine yaklaşmasına da yardım edecektir.

7. **2002 yılı için önceliğimiz, finansal ve makroekonomik istikrarı sağlamak ve yapısal reformlarda daha da ilerleme kaydetmektir.** Bu amaca yönelik olarak, GSMH'nin %6.5'i düzeyindeki iddialı faiz dışı fazla hedefine ulaşılması temin edilecektir. Sağlanacak faiz dışı fazla ile birlikte, uygulanacak aktif ve esnek borç yönetimi stratejisi, kamu borcunun çevrilebilmesini kolaylaştıracaktır. Yapısal reformlarda da bugüne kadarki uygulamalardan alınan önemli sonuçlar üzerine inşa edilecek daha da kapsamlı uygulamalara geçilecektir. Şubat ayında Türk Lirası'nın dalgalanmaya bırakılması sonrası 2001 yılında yaşanan yüksek devalüasyon ve 11 Eylül şoku bu yılki TÜFE enflasyonunu %68.5 seviyesine yükseltmiş olmakla birlikte, 2002 yılında para politikası, %35 enflasyon hedefi ile uyumlu olacaktır. Reel GSMH'nin 2001 yılında %8.5 azalacağı tahmin edilmesine rağmen, yılın üçüncü çeyreğinde hafif bir ekonomik düzelme başlamış olup, bunun 2002 yılında da devam etmesi beklenmektedir. Son olayların turizm ve ihracat üzerindeki olumsuz etkisi ve enflasyonla mücadele etmeye olan kararlılığımız doğrultusunda, 2002 yılı için reel GSMH artışının muhafazakar bir tahmin ile % 3 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Ancak, GSMH artışının potansiyel olarak daha yüksek gerçekleşme ihtimali olduğu düşünülmektedir. Dış cari hesaba ilişkin olarak ise, 11 Eylül şokunun, ekonomik toparlanmanın ve reel döviz kurundaki hafif miktardaki reel bir değerlenmenin, 2001 yılında tahmini 2 milyar ABD Doları civarında bir fazlanın ardından, 2002 yılında aynı seviyede bir açık verilmesine sebep olması beklenmektedir.
8. **2003-2004 yılları ve sonraki dönemde, temel hedeflerimiz sürdürülebilir büyüme ile birlikte enflasyonla mücadele ve sağlıklı bir borç pozisyonudur.** İhtiyatlı finansal ve yapısal reformlara devam edilmesi, 2003 yılında ve izleyen yıllarda yıllık bazda en az %5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenen yüksek oranlı GSMH artışlarına zemin hazırlayacaktır. Enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçiş, enflasyonla mücadele çabalarımızın temelini oluşturacaktır. Dünya talebinin toparlanması ve yapısal reformların ekonomimizin rekabet gücü üzerindeki etkisi cari hesabı destekleyecektir. Bu kapsamda, kamu borcunun GSMH'ya oranının önemli bir azalış eğilimi göstermesi ve döviz rezervlerinin güvenli seviyelerde kalması sağlanırken, dış cari hesabın tamamen finanse edilmesi beklenmektedir.
9. **2002-04 yıllarında, bu hedefleri destekleyen çok yönlü bir ekonomi politikaları gündemi hayata geçirilecektir:**
 - **Önemli miktarlarda kamu sektörü faiz dışı fazlaları sağlanmaya devam edilecektir:** Böylelikle, borç pozisyonu güçlendirilecek ve piyasaların güveninin yeniden tesis edilmesi mümkün kılınacaktır. 2003 yılında da faiz dışı fazla, 2002 yılı için hedeflenen GSMH'nin % 6.5'i seviyesinde gerçekleştirilecek olup, izleyen yıllarda bu faiz dışı fazla hedefi, ancak borç/GSMH oranında halihazırda öngörülen

düşüşten çok daha hızlı bir düşüş sağlanması halinde azaltılacaktır. Bu hedeflere ulaşılması için, harcama ve vergi sistemlerinde güçlü temel reformlar uygulamaya konulacak olup, aynı zamanda sosyal alanlarda yapılacak harcamaların yeterli miktarda kalması temin edilecektir.

- **Dalgalı döviz kuru rejimi uygulaması altında enflasyon hedeflemesine geçilecektir.** Bu uygulama orta dönemli bir enflasyonu düşürme yolunun önceden ilan edilmesini içermektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) para politikasını, enflasyonun 2002 yılında %35, 2003 yılında % 20 ve 2004 yılında %12 seviyesi ile sınırlı tutacak şekilde idare edecektir. Bu hedeflere ulaşılabilmesini teminen, hükümet program süresinde, ücret ve fiyatların geçmiş döneme endekslenmesi uygulamasının kaldırılması için kararlı adımlar atacaktır.
 - **Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması tamamlanacaktır.** Böylelikle, finansal istikrar sağlanacak ve kredilerin en etkin kullanımlara yönlendirilmesine yardımcı olunacaktır. Bu kapsamda, özel bankacılık sektörünün güçlendirilmesi, müdahale edilen bankaların etkin bir şekilde çözüme kavuşturulması, kamu bankalarının nihai olarak özelleştirilmelerini teminen operasyonel yeniden yapılandırılmalarına devam edilmesi ve denetleme ile düzenleme fonksiyonlarının daha da geliştirilmesi öngörülmektedir.
 - **Özel sektörün ekonomideki rolü geliştirilecektir.** Bu amaca yönelik olarak, özelleştirme hızlandırılacak, şirket borçlarının yeniden yapılandırılmaları kolaylaştırılacak, iş ortamı (Yatırımcı Konseyi'nin de oluşturulması dahil olmak üzere) geliştirilecek, ve yerli ve doğrudan yabancı yatırım teşvik edilecektir. Program süreci sonunda, tüm büyük KİT'lerin yeniden yapılandırılmalarının tamamlanması ve bir çoğunun özelleştirilmesi öngörülmektedir.
 - **Kamu sektörü reformu tamamlanacaktır.** Kamu sektörü reformu, kamu kaynaklarının idaresinin ve etkinliğinin kalıcı bir şekilde artırılmasını amaçlamaktadır. Bu alanda odaklanılacak konular, kamu hizmetinin reforma tabi tutulması, kamu mali hesaplarının birleştirilmesine devam edilmesi, ve mali raporlamaların ve şeffaflığın geliştirilmesi olacaktır.
- 10. Bütün bu genel çerçevede içinde, ekonomi politikaları beklenmeyen gelişmelere esnek bir şekilde cevap verecektir.** Ekonomik gelişmeler ve ödemeler dengesinin durumu, 11 Eylül şokunun etkileri ve süresine, ve yatırımcı güveninin yeniden tesisine bağlı olacaktır. Ödemeler dengesi beklenenden daha iyi bir sonuç verirse, ilk etapta döviz rezervlerinin artırılması ve para politikasının enflasyon hedefini riske atmayacak şekilde uyarlanması öngörülmektedir. Ödemeler dengesi performansının öngörülenin çok üzerinde ve uzun vadeli olması ve genel borç pozisyonunun beklenenden iyi olması halinde de, Fon kaynaklarının öngörülen takvimden daha önce geri ödenmesi veya Fon kaynaklarından yapılması planlanan kullanımlardan feragat edilmesi konusunda hazırlıklı olunacaktır. Gelişmelerin beklenenden daha az elverişli olması halinde ise, program kapsamındaki

ihtiyatlı mali ve para politikası uygulamaları ve güçlü reform gündemi, piyasaların güvenini tazelemeye yardımcı olacak ve böylelikle de ülkemizin güvende olmasını temin edecektir. Bununla birlikte, koşullar önemli ölçüde bozulursa ve piyasa güveninin oluşturulması yavaş olursa, borç durumunun yönetilebilir kalmasını sağlayabilmek amacıyla mali politikalar daha da güçlendirilecektir. Bu mektupta açıklanan politika ve tedbirlerin programın hedeflerini gerçekleştirmek için yeterli olduğuna inanılmaktadır, ancak gerekirse programın yolunda gitmesi için Fon ile yakın istişare içinde ek tedbirler almaya hazır bulunulacaktır. Stand-by düzenlemesi sona erdikten sonra da, tüm kredi dilimlerinin geri ödemeleri sona erene kadar, Fon ile ödemeler dengesi politikaları konusunda, Fon'un bu konuya ilişkin uygulamaları doğrultusunda istişarede bulunulmaya devam edilecektir.

2002 yılı Programı

Kamu Maliyesi

11. 2001 yılı için GSMH'nin %5.5'i olarak hedeflenen kamu sektörü faiz dışı fazlasını, 2002 yılında GSMH'nin %6.5'ine yükseltmek amacıyla mali bir çerçeve oluşturulmaktadır. Zor ekonomik koşullar altında bile, Eylül ayı sonuna kadarki tüm faiz dışı fazla hedefleri, önemli ölçüde aşılarak gerçekleştirilmiştir ve tüm yıl için belirlenen faiz dışı fazla hedefinin de gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Borç durumumuzu daha da sürdürülebilir kılma gereği karşısında, 2002 yılında da bu politikamızın sıkı bir biçimde uygulanmasına devam edilecektir. Makroekonomik çerçevede yapılan değişiklikler nedeniyle, 2002 yılı mali çerçevesinde bir kaç küçük ve gelir kaybı yaratmayan değişiklik gerçekleştirilmiştir. Programlanandan daha güçlü bir TL'nin ve yine programlanandan daha düşük petrol fiyatlarının, önemli miktarda enerji ithal eden enerjiyle ilgili KİT'lerin faiz dışı fazlasını yukarı doğru çekmesi beklenmektedir. Ancak, konsolide bütçe faiz dışı fazlasının beklenenden düşük olması beklenmektedir. Zira, beklenenden yüksek fiyat düzeyi, enflasyona endekli ücret ve emekli maaşları nedeniyle harcamalara tümüyle yansımakta ancak, daha düşük büyüme nedeniyle gelirlerde aynı oranda artış yaratmamaktadır.

12. 2002 yılı için belirlenen mali hedefimizi desteklemek üzere, GSMH'nin yaklaşık %2'sine denk gelen yeni tedbirler belirlenmiş (ayrıntıları 20 Kasım tarihli Niyet Mektubu'nun EK G bölümündedir) ve bunların çoğu halihazırda uygulamaya konulmuştur. Gelirler açısından belirli maktu vergilerde artış yapılmasına ilişkin mevzuat yürürlüğe konulmuş, Akaryakıt Tüketim Vergisi yükseltilmiş ve doğal gazı içerecek şekilde kapsamı genişletilmiş, büyükşehirlerde emlak vergisi oranları iki katına çıkarılmış, İmar Kanunu (elektrik sayaç programını yürütmeye imkan vermek amacıyla) değiştirilmiş; ve temel Kamu İktisadi Teşebbüslerinde fiyat artışları yapılarak, bedelsiz ve tarife altı fiyat uygulamaları kaldırılmıştır. Konsolide bütçeye ilişkin çoğu harcama önlemlerini kapsayan Bütçe Kanunu da kabul edilmiş ve sağlık sektöründe daha sıkı maliyet denetimi uygulanmasına yönelik genelgeler yayımlanmıştır. Ayrıca, KİT'lere,

Yıllık Yatırım ve Finansman Kararnamesi ve üç genelge ile bütçelerinde yer alan bütün maliyet tasarrufu sağlayan tedbirleri uygulamaları talimatı verilmiştir. Hazine Kontrolörleri KİT'lerin sözkonusu tedbirlere olan uyumunu üçer aylık bazda izleyecektir.

- 13. GSMH'nın %6.5'i oranında faiz dışı fazlasına ulaşılmasına katkıda bulunmak üzere ilave bazı tedbirler önkoşul olarak uygulanacaktır:** Gelirler açısından, Bakanlar Kurulu konsolide bütçe vergi gelirlerinden büyükşehir belediyelerine ayrılan payın % 4.1 seviyesine düşürülmesine ilişkin bir karar alacaktır. Harcamalar açısından, kamu kuruluşlarında istihdam edilen memur, işçi ve sözleşmeli personele yönelik işten ayrılma kurallarının hayata geçirilmesi amacıyla yönelik olan bir genelge yayımlanacak ve Maliye Bakanı küçük ölçekli çiftçilere Doğrudan Gelir Desteği'ne yeterince kaynak ayrılmasını teminen harcamalara ilişkin ödenekler arası kaydırma yapmayı onaylayacaktır. Ödenekler arası kaydırma gereklidir, zira, Meclis'te kabul edilen bütçe, tarımsal primleri azaltmamış ve doğrudan gelir desteğini öngörülen boyutta artırmamış olup, Doğrudan Gelir Desteği'ndeki artışları finanse edebilmek için şeker ve elektrik şirketlerine yapılacak transferlerin azaltılmasını öngörmektedir.
- 14. Diğer bazı tedbirler daha uzun zaman gerektirmeleri sebebiyle uygulamaya yılın ileri zamanlarında konulacaktır.** 2002 yılı Şubat ayı başında Akaryakıt Tüketim Vergisi (doğalgaz dışındaki kalemler için) reel olarak % 1 artırılabacaktır. Maliye Bakanı, konsolide bütçeye tabi kuruluşların bölge müdürlüklerinin ve diğer bölge müdürlüklerinin kapatılmasıyla sağlanacak tasarrufları 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar belirleyecek (**yapısal kriter**) ve ilişkili bütçe ödeneklerinin bütçede bloke edilmesini sağlayacaktır. KİT'ler, maliyet düşürme talimatlarıyla uyumlu olarak bütçelerini onaylayacaktır. Yıl içerisinde kamu gelirlerini güvence altında tutmak amacıyla (aşağıda açıklanan) vergi reform planı kapsamında yer alanların dışında yeni vergi istisna veya teşvikleri öngörülmeyecektir. Ayrıca, KİT gelirlerinin güvence altında tutulması bakımından, KİT'ler için KİT'lerin yönetimlerinde ticari sebeplerle kararlaştırılanların dışında yeni bedelsiz veya tarife altı fiyat uygulamaları öngörülmeyecektir.
- 15. 2002 yılında kamu sektörünün ilave unsurları da program kapsamında izlenecektir.** Konsolide kamu sektörünün faiz dışı fazlasına ilişkin performans kriterine ek olarak (Ek D), program, kamu sektörünün diğer unsurlarının faiz dışı fazlasına ilişkin gösterge niteliğinde altışar aylık bir hedef içerecektir (Ek E). 2002 yılında, bu yeni hedef, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'nu, 10 KİT'i, eğitim ve sağlık ile ilgili tüm döner sermayeleri, il özel idarelerini ve İller Bankası'nı kapsayacaktır. 2003 yılında da, program kapsamına 10 ilave kamu iktisadi teşebbüsü ve nüfusu 50,000'in üzerinde olan belediyeler alınacaktır. Program aynı zamanda, konsolide kamu sektörünün genel dengesine ilişkin gösterge niteliğindeki bir hedefi kapsayacaktır (Ek F). Borç verme eksi geri ödeme büyüklüklerine ilişkin baz senaryo belirlenmiş (Ek G) olup, bu tutarların altındaki miktarlar, faiz dışı fazlaya ilişkin performans kriteri hesaplarında dikkate alınmayacaktır. 2003 yılında, tüm borç verme eksi geri ödeme tutarı, hesaplanan rakamlara dahil edilecektir.

Kamu borç yönetimi

- 16. Son bir kaç ay içinde, Hazine, iç borcun vadesini uzatmayı ve yatırımcı katılımını daha geniş bir tabana yaymayı, dünya piyasalarındaki dalgalı koşullara rağmen başarmıştır.** Hazine tahvillerinin ortalama vadesi Kasım ayında yaklaşık olarak 6 aya çıkarılmıştır ki bu vade, Mayıs ayından bu yana en uzun vade olup, artan piyasa güvenini göstermektedir. Vergi muafiyet sınırının yükseltilmesi ve iç piyasa koşullarının düzelmesi ile bireysel yatırımcıların elindeki kağıtlar artış göstermiştir. Sigorta şirketleri ve yabancı yatırımcıların artan talebi ile, bu durum yatırımcı tabanının genişlemesini sağlamıştır. Aynı zamanda, Hazine, yılın son çeyreğinde uluslararası piyasalarda 1.5 milyar ABD doları tutarında tahvil ihraç ederek, uluslararası piyasalardaki zorlu koşullara rağmen, beklentileri aşmıştır.
- 17. 2002 yılında, ilave dış finansman ve kamu bankalarının güçlü finansal durumu, özel sektörden sağlanacak iç borç ihtiyacının rahat seviyelerle sınırlı kalmasını ve kamu borcunun rahatlıkla çevrilebilmesini sağlayacaktır.** Kamu bankaları, mevduatlarındaki 2002 yılında da sürmesi beklenen istikrarlı artış ile bir yandan kalan kısa vadeli yükümlülüklerini kapatabilecek, diğer yandan da bütçenin iç piyasalardan karşılanması öngörülen finansman ihtiyaçlarının giderilmesine, ellerinde bulunan tahvillerin daha uzun vadeli kağıtlarla takas edilmesi yoluyla katkıda bulunabileceklerdir. Mevcut dış finansman imkanları, özel sektörden sağlanacak iç borç miktarının daha da azalmasını sağlayacaktır. Borçlanma programımız, muhafazakar bir öngörü ile 2002 yılında uluslararası tahvil ihraçlarının 2 ½ milyar ABD Doları civarında gerçekleşeceği varsayımına ve bunun dışında da Fon'dan sağlanacak 7 milyar ABD Dolarının dış destek amaçlı olarak kullanılmasına dayanmaktadır (ihtiyatlı dış borç limitleri Ek H ve I'da belirtilen performans kriterleri ile izlenecektir). Kalan finansman ihtiyacının, önemli bir miktarda olsa da, yerli özel sektörün karşılama kapasitesi dahilinde olacağı tahmin edilmektedir. Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda, kamunun özel sektör tarafından çevrilmesi gereken borcuna ilişkin yeni borçlanma / toplam itfa oranının % 85 gibi sürdürülebilir bir düzeyde olacağı tahmin edilmektedir.
- 18. Bunun dışında, 2002 yılında, borçlanma programının piyasa zayıflıklarının ortaya çıktığı dönemlerde daha güçlü kılınması, borcun çevrilebilirliğine ilişkin diğer piyasa endişelerinin ortadan kaldırılması, ve yatırımcı tabanının çeşitlendirilmesi amacıyla yeni bazı borç yönetim girişimleri başlatılacaktır.** Hazine'nin bono ihraçlarında ve halka arzlarında, talep elverdiğince vadenin uzatılmasına ve daha çeşitli bir yelpazede yatırımcı talebinin teşvik edilmesine devam edilecektir. Bu, piyasadaki sağlanacak brüt finansman ihtiyacını ve dolayısıyla da, özel sektörün borç çevrim rasyosunu daha da küçültecektir. Aynı zamanda, kamu borcunun finansmanında bankaların önemli bir rol oynamaya devam etmesini sağlayacak yeni bir piyasa yapısı ve borç enstrümanları oluşturulacaktır. Buna uygun olarak, yeni iç borç ihraçlarında, bankaların döviz riski ve faiz oranı risklerini güvence altına alma ihtiyaçlarına özel önem verilecektir.
- 19. Daha ayrıntılı olarak yeni girişimlerimiz aşağıdaki unsurları kapsayacaktır:**

- 2002 yılının Ocak ayında, uygulamasına 2000 yılı Kasım ayında ara verilen, **Değişken Faizli Kağıt** ihraçları programı tekrar uygulamaya alınacaktır. Bu program, Hazine borçlarının vadesini uzatmak suretiyle, Hazine'nin brüt borçlanma gereğini düşürecek, aynı zamanda da, bankaların faiz oranı riski ve likiditeye ilişkin endişelerine cevap verecek bir enstrüman sağlayacaktır. İlk ihraç öncesinde, değişken faizli kağıt piyasasının likiditesinin artırılmasını teminen sözkonusu kağıtların fiyat ve getiri hesaplamalarında uluslararası uygulamalara uygun revize standart metodlar, birincil ve ikincil piyasalarda kullanılmak üzere Hazine tarafından; teminat değerlemeleri sırasında kullanılmak üzere, Merkez Bankası ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası tarafından ilan edilecektir. Hazine ve Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK) kendi üzerlerine düştüğü kadarıyla, bankaların uygun faiz oranı riski değerlemesi yöntemlerini tam olarak anlamalarını temin edeceklerdir.
- İç borç piyasasındaki likiditenin daha da artırılmasını teminen, 2002 yılı Eylül ayı sonuna kadar **piyasa yapımcıları programı yeniden başlatılmış olacaktır (yapısal kriter)**. Aday piyasa yapımcıları ile görüşmeler halihazırda devam etmektedir. Program kapsamında, piyasa yapımcıları, ihalelerde asgari seviyede kağıt alımını; ve Hazine bonoları ve devlet iç borçlanma senetlerinin doğrudan alım-satım işlemleri ile senetlerin ödünç verilmesi için piyasa oluşturulmasını taahhüt edecektir. Hazine, aynı zamanda, piyasada referans kağıt eksikliği olduğunda diğer kağıtların referans kağıtlarla değiştirilebileceği bir ödünç verme piyasasını tamamen kendi belirleyeceği koşullarla oluşturacaktır.
- Kamu kağıtları piyasalarındaki likidite, **diğer finansal enstrüman piyasalarındaki likidite** ile desteklenecektir. Böylelikle, bankalararası para piyasasının derinleştirilmesi ve aşağıda 25inci paragrafta anlatıldığı şekilde bir Türkiye Bankalararası Fiyat Teklif Oranının (Turkish Interbank Offer Rate) oluşturulması, borç yönetimini destekleyecektir.
- Piyasa koşulları elverdikçe, **uluslararası piyasalara ihraç edilen tahvillerin yanısıra, iç piyasaya döviz cinsi veya dövize endeksli kağıt ihraç edilmesine**, bir yandan gerek yatırımcı tabanının gerekse de enstrümanların çeşitliliğini muhafaza ederken, diğer yandan da brüt iç borçlanma gereğinin daha da düşürülmesini sağlamak amacıyla, devam edilecektir.
- Hazine Müsteşarlığı, iç ve dış borçlanmanın daha sıkı bir koordinasyon içerisinde yapılması da dahil olmak üzere, **risk ve borç yönetimini** geliştirmek amacıyla, operasyonel mekanizması, prosedürleri ve yapısına ilişkin bir çalışma yürütecektir. Bu çalışmanın tavsiyeleri 2002 yılı ortasına kadar hayata geçirilecektir. Bu uygulama, Hazine'nin toplam borçlanma ihtiyacını ve yerli ve yabancı yatırımcıların benzer şekilde bu piyasalara katıldıkları gerçeğini yansıtmak amacıyla, iki piyasada

da uygulanacak borçlanma yaklaşımında ortak kararların alınmasına müsaade edecektir.

- Hazine, TCMB ile eşgüdümlü hareket ederek **nakit yönetim operasyonlarını** da geliştirecektir.
- Hazine, kurumsal yatırımcılar ve aracılarla ikili irtibatlar ve toplu görüşmelerde bulunmak ve bireysel yatırımcılarla olan ilişkileri geliştirmek de dahil olmak üzere, **bütün yatırımcılarla diyalogunu** artıracaktır.

Para Politikası

20. Para politikasının başlıca hedefi enflasyonu 2002 sonuna kadar yüzde 35 seviyesine düşürmek olacaktır. TCMB, sözkonusu amaca, başlangıçta parasal tabana yönelik hedefler belirleyerek, daha sonra da ön koşulların oluşmasıyla resmi enflasyon hedeflemesi rejimine geçerek ulaşacaktır. Bu amaca yönelik olarak, parasal taban seviyesine ilişkin performans kriterleri ortaya koyan bir para programı oluşturulmuştur. 2002 yılı süresince, yüzde 3 reel büyüme tahmini ve yüzde 35'lik enflasyon hedefimizle tutarlı olarak, parasal tabanın yüzde 40 büyümesi hedeflenmiştir. Ancak, 2001 yılındaki deneyimler, parasal tabana yönelik talebin tahmin edilmesinin güç olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, program gözden geçirilmeleri esnasında parasal tabana yönelik talebin değerlendirilmesi üzerinde önemle durulacak olup, para talebinin program tahminlerinden belirgin ölçüde saptığına dair sinyaller alınması halinde parasal taban hedefleri revize edilebilecektir. Sözkonusu değerlendirmeler esnasında, mevduatların dolarizasyonu, paranın dolaşım hızı ve kur değişimlerine yönelik göstergeler ve getiri eğrisine ilişkin gelişmeler yakından takip edilecektir.

21. 2001 yılı Mayıs ayında, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na fiyat istikrarı hedefini sürdürebilmesini teminen tam operasyonel bağımsızlık tanınması suretiyle, enflasyon hedeflemesine geçilmesinde ilk önemli adım atılmış bulunmaktadır. Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, geçtiğimiz sene finansal piyasalarda yaşanan çalkantılar süresince, enflasyonun kontrolden çıkmasını engelleyerek para politikasının istikrara kavuşturulmasına yardımcı olmuştur. İleriye yönelik olarak, hiçbir yeni Kanun veya düzenlemenin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'yla temin edilmiş olan Merkez Bankası bağımsızlığına gölge düşürmesine izin verilmeyecektir. Programa ilişkin güvenin yeniden tesis edilmeye başlandığına dair halihazırda alınan sinyallerle birlikte Merkez Bankası'nın bağımsızlığı enflasyonda belirgin ve sürdürülebilir bir düşüş yaşanmasında önemli bir rol oynayacaktır.

22. Enflasyon hedeflemesi rejimine başarılı bir geçiş yapılabilmesini teminen, diğer gerekli koşulları da sağlamak amacıyla önemli adımlar atılmaktadır. İlk olarak, kamu kesimi faiz dışı fazlasının arttırılması ve borç yönetiminin iyileştirilmesine yönelik çabalarımız sürdürülmektedir. Sözkonusu çabalar, kamu maliyesinin, zamanla para politikasına enflasyonu düşürme yolunda daha fazla bağımsızlık tanıyacak şekilde,

belirgin olarak daha iyi bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. İkinci olarak, bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesine devam edilecek olması ilave bir yarar sağlayarak para politikasının karşı karşıya kaldığı baskıları büyük ölçüde azaltacaktır. Üçüncü olarak, güçlendirilmiş ekonomik programımızın, son günlerde finansal piyasalardaki koşullarda gözlenen iyileşmeyi, Türk Lirası'na yönelik olarak artmakta olan güveni ve döviz kuru istikrarını sürdüreceğine inanılmaktadır. Programın para arzı hedeflerine olan bağlılığımızla birlikte aylık enflasyonun önümüzdeki aylarda keskin bir şekilde düşmesi ve buna paralel olarak yılın kalanına yönelik enflasyon beklentilerinin de aşağı çekilmesi beklenmektedir. Dördüncü olarak, üçer aylık aralarla yayımlanmaya başlanacak olan Enflasyon Raporu'nun ön çalışması olan ve Merkez Bankası'nın başlangıç raporu niteliğindeki Kasım 2001 tarihli Para Politikası Raporu'nda belirtildiği üzere, geliştirilmiş enflasyon tahmini ve modellemesi de dahil olmak üzere enflasyon hedeflemesine geçilmesine yönelik teknik çalışmalarımız devam edecektir. Söz konusu dört adımın, enflasyon hedeflemesi rejimine başarılı bir geçiş yapılmasına ilişkin tüm ön koşulların yıl ortasına kadar sağlanmasında önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

- 23. Enflasyon hedeflemesi rejimine erken geçilmesini desteklemek amacıyla, gelirler politikası kuvvetlendirilmekte ve ekonomideki geriye dönük endekslemenin azaltılmasına yönelik adımlar atılmaktadır.** Enflasyon yerine giderek daha fazla üretkenlik ve karlılığa dayanan bir ücret ve maaş belirlenmesi sistemine geçilmesi gerektiğinin bilincindeyiz. Bu amaca yönelik olarak, bir sonraki kamu işçileri toplu iş sözleşmeleri müzakerelerinde ve memur maaş ayarlamasında, mevcut sözleşmelerde bulunan geçmiş enflasyona yönelik endeksleme hükmünün önemli ölçüde azaltılmasına çalışılacak ve Ekonomik ve Sosyal Konsey, gelirler politikasının özel sektör ile görüşüldüğü bir forum olarak kullanılacaktır. Aynı zamanda, KİT'lerin yönetilen fiyatlarının geriye dönük olarak endekslenmesinin, finansal durumlarını bozmayacak şekilde azaltılması olasılığı dikkate alınacaktır.
- 24. Uygulanan para politikasında ve enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesinde temel unsur olan dalgalı kur rejiminin uygulanmasına devam edecektir.** Ağustos ayının başından itibaren Merkez Bankası, ihtiyari döviz kuru müdahalelerinden neredeyse tamamıyla kaçınarak, döviz satışlarını son aylarda günlük olarak düzenlenmiş olan önceden duyurulmuş döviz satış ihaleleri ile sınırlı tutmuştur. Önceden duyurulmuş döviz satış ihalelerinin dışındaki ihtiyari döviz kuru müdahalelerinin sınırlı tutulması uygulamasına devam edilecektir. Aralık ayında Merkez Bankası, bu ay içinde satış yapma gereği olmamasının bir yansıması olarak, döviz ihalesi düzenlememiş ve bu piyasalar tarafından da kabul görmüştür. Ancak, 2002 yılında bütçeye belirgin ölçüde dış yardım sağlanmasına devam edilecek olup, söz konusu finansmanın iç ödemelerde kullanılmak üzere Türk Lirası'na çevrilmesi amacıyla, zaman zaman döviz satışlarının devam edilmesine ihtiyaç duyulacaktır. 2001 yılında olduğu gibi, bütün bu satışlar (ya da rezervlerin desteklenmesi maksatlı gerek duyulabilecek alımlar) düzenli ve öngörülebilir bir biçimde düzenlenecek olup, belli bir döviz kuru seviyesini savunma amacıyla gerçekleştirilmeyecektir. Daha ayrıntılı olarak, bu tür satışlar önceden duyurulmuş ihaleler ile gerçekleştirilecektir.

25. Aynı zamanda, para ve döviz kuru piyasalarının işleyişinin geliştirilmesine yönelik reformlar hayata geçirilmektedir:

- **Para piyasasının geliştirilmesi.** Dalgalı kur sistemi altında faiz oranındaki dalgalanma büyük ölçüde azalmıştır. Sonuç olarak, bankalararası para piyasasının derinleştirilmesine ve Türkiye Bankalararası Teklif Oranının hayata geçirilmesine (Turkish Interbank Offer Rate-TIBOR) ilişkin koşullar halihazırda oluşmuş bulunmaktadır. Bu yenilik, kredilerin yanı sıra diğer finansal araçların da (takas ve vadeli işlemler de dahil olmak üzere) fiyatlandırılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bankalar arasında yapılan, para piyasasının likiditesinin ve şeffaflığının artırılması ve finansal araçlara ilişkin güvenilir referans oranlarının belirlenmesi amacıyla en az üç ay vadeli Türk Lirası cinsi bankalararası borçlanma referans faizinin oluşturulmasına yönelik görüşmelerin, 2002 Şubat ayı sonunda kadar başarılı bir şekilde sonuçlandırılması teşvik edilecektir. Buna ilaveten, TMSF bankalarının çoğunun çözüme kavuşturulmasıyla ve özel bankacılık sisteminin güçlendirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasıyla Merkez Bankası 2002 yılında üstlenmiş olduğu bankalararası işlemlerde tarafsız aracılık (blind broker) rolünü (örneğin, bankalar adına borçlanma gerçekleştirilmesi) aşamalı olarak sona erdireceğini ilan etmiştir.
- **Vadeli işlem piyasalarının (forward and futures markets) geliştirilmesi.** Vadeli işlem piyasaları, belirsizliği azaltmaları nedeniyle, başarılı bir dalgalı kur rejiminin önemli unsurlarındandır. Merkez Bankası'nın başkanlığında Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı, BDDK, Sermaye Piyasaları Kurulu, İMKB ve Türkiye Bankalar Birliği temsilcilerinden müteşekkil ve sözkonusu piyasaların geliştirilmesinin yanısıra vadeli faiz oranı piyasasının oluşturulmasını (interest rate futures rate) amaçlayan bir çalışma grubu oluşturulmuş bulunmaktadır. Sözkonusu çalışma grubu 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar vergilendirme (açık pozisyonların günlük değerlemelerinin işlem vergilerinden muaf tutulması da dahil olmak üzere), muhasebeleştirme ve düzenleme alanlarında somut adımları belirleyecektir. İlk tedbirler 2002 yılı Şubat ayı sonuna kadar hayata geçirilecektir. Ek olarak, bankaların vadeli işlem piyasalarında fiziksel olarak mevcut bulunma zorunluluğunda olmak yerine elektronik olarak işlem yapmalarına izin verilecektir. Sözkonusu vadeli işlem piyasalarının (futures and forward markets) oluşturulması ve derinleştirilmesi yolundaki ilerlemeler program gözden geçirmelerinde yakından izlenecektir.
- **Kamu İktisadi Teşebbüslerinin döviz işlemleri.** Dalgalı döviz kurundaki değişimle tutarlı olarak, Özelleştirme İdaresi, 2002 yılı Ocak ayında portföyündeki kuruluşlara döviz işlemlerini Merkez Bankası resmi kuru yerine piyasa döviz kuru üzerinden gerçekleştirme yetkisi verecektir. Petrol ve doğal gaz şirketleri (TÜPRAŞ ve BOTAS) döviz uygulamalarını geliştirmek ve dolayısıyla döviz piyasasındaki yüklü döviz işlemlerini en aza indirmek amacıyla kamu bankalarıyla işbirliği yapacaktır. Buna ilişkin olarak, Hazine Müsteşarlığı halihazırda BOTAS'a sözkonusu talimatı vermiş olup, bu kuruluşdan başlıca piyasa katılımcılarından piyasa kotasyonu

sormasının beklenmesi uygulaması (ve böylelikle, kurumun döviz ihtiyacını belli etmesi) sona ermiştir.

26. Para politikasının uygulanması, parasal taban ve Net Uluslararası Rezervler (NUR) üzerindeki performans kriterleri ve Net İç Varlıkları (NİV) üzerindeki gösterge niteliğindeki sınırlar vasıtasıyla izlenecektir. Yukarıda da belirtildiği üzere, enflasyon hedeflemesi rejimine geçilmesine kadar para programının başlıca çıpası parasal taban olacaktır. Parasal tabana ilişkin performans kriterleri ve Net İç Varlıklara (NİV) ilişkin gösterge niteliğindeki sınırlar Ek J’de belirtilmektedir. Ek olarak, Net Uluslararası Rezervlere ilişkin performans kriterleri, program kapsamında temin edilecek 10 milyar ABD Doları tutarındaki dış kaynağın 7 milyar ABD Doları tutarındaki kısmının, finansal piyasalar üzerindeki baskının azaltılmasına yönelik kullanımına imkan tanıyacak şekilde tasarlanmıştır (Ek K). Bu alandaki gelişmeler, faiz oranları, NİV ve NUR’daki hareketler de dahil olmak üzere, program hedeflerine ulaşabilmesini teminen, gözden geçirmeler esnasında ve arasında Fon ile yakın işbirliği içerisinde izlenecektir.

Bankacılık Reformu

27. Program, bankacılık sektörünün ve 1999 yılından beri devam etmekte olan gözetim sisteminin güçlendirilmesine devam edilmesini amaçlamaktadır. Sektöre ilişkin başlıca odak noktaları; özel bankaların kuvvetlendirilmesi, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından devralınan bankaların çözüme kavuşturulması, kamu bankalarının verimliliğinin daha da artırılması (nihai hedef olarak özelleştirilmesi), tahsil edilemeyen banka kredilerinin çözümüne yönelik çerçevenin hayata geçirilmesi, ve ihtiyatlı düzenlemelerin ve denetimin daha da geliştirilmesidir.

28. 2001 yılında kamu bankalarının finansal olarak yeniden yapılandırılmaları tamamlanmıştır ve 2002 yılına yönelik hedefimiz, sözkonusu bankaların operasyonel yeniden yapılandırılmalarının sonuçlandırılmasıdır. Ziraat ve Halk Bankası yeni bir profesyonel yönetim altında yeniden sermayelendirilmiş ve organize edilmiştir. 2002 yılında her iki bankanın da reel sektöre olağan kredi verme faaliyetlerine tekrar başlaması ve kara geçmesi beklenmektedir. Aynı zamanda, halihazırda devam etmekte olan operasyonel yeniden yapılandırma kapsamında çalışanların sayılarının azaltılmasına yönelik bir Bakanlar Kurulu Kararnamesi yayımlanacak ve gerekli yasal değişiklikler yapılacaktır. **(ön koşullar)**. 2002 yılı Haziran ayı sonuna kadar, sözkonusu bankaların şube sayısı 800 adet azaltılacaktır **(yapısal performans kriteri)**. Çalışanların sayısı da bu doğrultuda azaltılacaktır. Vakıf Bank’a ilişkin olarak bir özelleştirme danışmanı hesapların incelenmesi ve analizini sürdürmekte olup, potansiyel yatırımcılar bankaya yönelik ilgilerini sunmaya ve Mayıs ayında teklif vermeye davet edilmiştir.

29. Özel bankacılık sisteminin, daha da güçlendirilerek reel sektöre mali aracılık yapma konusundaki hayati rolünü yerine getirebilmesini teminen, kapsamlı bir plan hayata geçirilmektedir. Birinci aşamada, sistemdeki en zayıf bankalar

devralınmıştır. Ancak, geçtiğimiz yılda yaşanan mali dalgalanmalar piyasa kayıplarına yol açmış olup, kötüleşen ekonomik şartlar geri ödenmeyen kredilerin zarara dönüşmesine yol açmakta ve bir çok bankanın mali durumunun kötüleşmesine neden olmaktadır. 2001 yılında uygulanan sermaye güçlendirme planları önemli miktarda özel sermayenin sisteme girmesine neden olmuştur ancak, bu yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, Türk bankacılık sistemini sağlıklı ve güçlü bir yapıya kavuşturmayı teminen, bankaların ekonomiye olağan kredi verme faaliyetlerine tekrar başlamalarının bir ön koşulu olarak değerlendirdiğimiz bir stratejiyi başlatmış bulunuyoruz. Bu strateji, bankaların kredi portföyleri ve diğer karşı taraf risklerinin özenli ve hedefli bir biçimde değerlendirilmesi ile başlayacaktır. Bu stratejiye, banka sahiplerinin belli sermayelendirme hedeflerini kendileri karşılaması halinde TMSF'nin sağlıklı bankalara sermaye ve sermaye benzeri kredi vermesine imkan veren bir kamu destek programı eşlik edecektir. Söz konusu program özel sermaye katkılarını azamileştirmeyi, kamuya maliyeti en aza indirmeyi ve bankacılık sektörünün daha da rasyonelleştirilmesini hedeflemektedir. Bankacılık sektörü sağlıklı hale geldiğinde genel garanti önceden bilgi verilmek suretiyle kaldırılabilir.

30. Bankaların kredi portföylerinin özenli bir biçimde değerlendirilmesi yeni destek programının önemli bir unsuru olup, yatırımcıların ve Hükümetin gerekli yeni sermayeyi bankacılık sistemine enjekte etmeleri imkanını verecek açık bir temel sağlayacaktır. BDDK değerlendirmelere esas olacak ilkeleri, standart kriterlerin kullanılmasını da içerecek bir şekilde, 2002 yılının Ocak ayında belirlemiş olacaktır (**ön koşul**). Kredi portföylerinin, teminatların ve diğer bazı risklerin hedefe yönelik olarak değerlendirilmeye tabi tutulması bankaların mevcut dış denetçileri tarafından gerçekleştirilecek olup, 2002 yılının Mart ayı sonuna kadar tamamlanacaktır. Belirlenen ilkelerin uygulandığını teyid etmek ve sürecin doğru işlenmesini sağlamak amacıyla üçüncü taraf olarak denetim firmaları BDDK tarafından 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar atanacaktır (**yapısal kriter**). BDDK, denetleme sonuçlarının nihai değerlendirmelerini 2002 yılı Nisan ayı sonuna kadar tamamlayacak ve bu değerlendirme sonuçlarının ışığında bankalara yapılması gereken işlemleri yazılı olarak 15 Mayıs 2002 tarihine kadar bildirecektir (**bahsedilen ikinci husus ikinci gözden geçirme için ön koşuldur**). Denetlemeler sonucunda herhangi bir zarar ortaya çıkması halinde, bu zararlar tamamen mevcut hisselerle yansıtılacaktır. Denetleme sonuçları bankaların 2002 Haziran sonu bilançolarına yansıtılacaktır.

31. Kamu sermaye desteği, banka sahiplerinin sermayelerini belirli seviyeye yükseltmeye hazır olduğu sıhhatli özel bankalara sağlanacaktır. Söz konusu destek bir defaya mahsus olarak sağlanacaktır. TMSF, sıhhatli bankalara, banka sahiplerinin ana sermaye katkıları oranında sermaye sağlayabilecektir. 2001 yılında nakit olarak sağlanan sermaye katkıları, negatif net değeri ortadan kaldırmak için konulan tutarlar dışında banka sahipleri tarafından konulan sermaye olarak kabul edilecektir. TMSF sermaye katkısı, bu bankaların çoğunluk hissedarları tarafından rehne konulacak hisseler karşılığında yapılacaktır. Ayrıca, bu programa katılan bankalar, TMSF'ye, TMSF'nin hissedar olduğu süre zarfında, kurulda temsil hakkı ve veto hakları verecek; ve kar

dağıtımına ilişkin kısıtlamalara uyacaktır. TMSF desteğini haiz olabilmek için bir banka ya da birleştirilecek bankalar grubu toplam bankacılık varlıklarının en az %1 oranında piyasa payına sahip olmak zorundadır. Mali bünyesi sağlıklı ya da sermayesi büyük ölçüde yetersiz durumda olup da sözkonusu programa katılmak için yeterli sermaye artışı yapamayan bankaların olması halinde bunlar BDDK ve TMSF tarafından devralınacak ve çözüme kavuşturulacaktır. Sermaye desteğine ek olarak, ana sermayesi en az %5 olacak şekilde sermaye yeterlilik oranına sahip bankalar sermaye yeterliliği standart rasyosu % 9'a çıkarılana kadar TMSF tarafından yapılabilecek hisse senedine çevrilebilir sermaye benzeri krediye (katkı sermaye) hak kazanabileceklerdir. Program, BDDK tarafından TMSF ile ortak olarak yürütülecek olup, programa dahil olma başvuruları 2002 yılı Mayıs ayı sonuna kadar yapılmalıdır. Bankalar sözkonusu programa katılmak için hazırlıklarını, değerlendirme incelemeleri sürmekteyken yapacak olup, program 2002 yılı Haziran ayı sonuna kadar tamamlanacaktır.

32. Yukarıda anlatılan programın yasal çerçevesi ve ilgili düzenlemeler Ocak 2002'de yürürlüğe girecektir (ön koşul). 10 Ocak 2002 tarihinde ilgili yasal değişiklikler Meclis tarafından kabul edilmiştir. Yasal değişiklikler yürürlüğe girdiğinde, ortakların genel kurul toplantısına çağırılmasına, mevcut sermayenin zararlar tutarında azaltılmasına ve yeni sermaye konmasına ilişkin süratlendirilmiş prosedürler ile destek programına ilişkin tüm hususlarla ilgilenmek için özel bir mahkemenin yetkili kılınması ve ortakların ve diğer tarafların programın uygulanmasını engelleme olanaklarının sınırlandırılmasını içerecektir. Sözkonusu değişiklikler aynı zamanda, kamuya olan maliyeti en aza indirecek çözümlere ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla, kronik olarak ve ciddi boyutta sermaye yetersizliği içerisinde olan bankalara, mali bünyesi sağlıklı hale gelmeden önce BDDK'nın müdahale etme ve TMSF'nin kontrolü ele alma şartlarını da daha kesin hale getirecektir. TMSF'nin ortaklık hakları ve TMSF'nin programdan çıkma koşulları da dahil olmak üzere programın ayrıntıları, BDDK tarafından düzenlenecek ve 2002 yılı Ocak ayında ilan edilecektir. Hukuki işlemlerin karmaşıklığı gözönüne alındığında BDDK, gerekli gördüğü takdirde kamu sermaye desteği planının tasarlandığı doğrultuda uygulanmasını teminen hukuki danışmanlık hizmetlerine başvuracaktır.

33. TMSF tarafından devralınan bankaların süratli bir biçimde çözüme kavuşturulmasına yönelik taahhüdümüz devam etmektedir. Tasfiye edilmeleri mahkemelerce durdurulmuş olan 2 banka dışında 2001 Kasım ayından önce devralınan tüm TMSF bankaları 2001 yılı sonuna kadar çözüme kavuşturulmuştur (**böylelikle bu ön koşul yerine getirilmiştir**). Sözkonusu bankaların mevduatlarının ve buna karşılık gelen Devlet İç Borçlanma Senetlerinin diğer bankalara ihale yöntemi ile satılması başarıyla gerçekleştirilmiştir. Çoğu bankalararası piyasa yükümlülükler ve buna karşılık gelen Devlet İç Borçlanma Senetleri Ziraat Bankası'na transfer edilmiştir. Ancak, TMSF, işlemleri varlık yönetimi amaçlı olarak sınırlandırılmış, az sayıda şube ağı ve çalışana sahip, mevduat kabul etmeyecek küçük bir geçiş bankası barındıracaktır. Sözkonusu banka, TMSF vasıtasıyla sermayelendirilecektir. TMSF bankalarının kalan varlıkları ve yükümlülükleri ise TMSF'nin Tahsilat Birimine aktarılmış bulunmaktadır. 2001 yılı Kasım ayında devralınan orta büyüklükteki banka ise şu anda satışa çıkarılmış olup,

nihai olarak çözüme kavuşturulmasına ilişkin yöntem 2002 Şubat ayına kadar belirlenecek ve uygulanmaya başlanacaktır.

34. TMSF, tahsil edilemeyen kredileri ve teminatları çözüme kavuşturmak amacıyla büyük gayret gösterecektir. TMSF, bir danışman firmanın yardımı ile sözkonusu varlıkların çözüme kavuşturulmasına ilişkin bir strateji ve prosedürler geliştirmekte olup, büyük miktarlardaki sorunlu varlıkların çözümlenmesi amacıyla ilave personel işe almaktadır. İşlemlerinin karmaşıklığı ve Hazine'den temin etmekte olduğu büyük miktardaki fonlar gözönüne alındığında, TMSF işlemlerinin şeffaf olması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle TMSF, 2002 Mart ayı sonundan başlamak üzere aylık bilanço hazırlayacak ve senelik periyodlarla dış denetime tabi olacaktır. 2001 yılına ilişkin dış denetim, 2002 Nisan ayı sonuna kadar tamamlanacaktır. **(yapısal kriter)**

35. Yasal çerçeve ve düzenlemenin daha da kuvvetlendirilmesine yönelik bir dizi tedbir alınacaktır:

- Kredi sınıflandırılması, tahsil edilemeyen kredi karşılıkları ve teminatların değerlendirilmesine ilişkin yasalar ve düzenlemeler, 2002 yılı Haziran ayı sonuna kadar portföylerin gözden geçirilmesinin ardından gerektiği şekilde değiştirilecektir. İlk adım olarak, tahsil edilemeyen kredi karşılıklarına ilişkin halihazırda yürürlükte bulunan dört yıllık geçiş kuralını derhal ortadan kaldıracak yasal değişiklik **ön koşul** olarak, 2002 Ocak ayında Meclis'ten geçirilecektir.
- 1 Ocak 2002 itibariyle sermaye yeterlilik oranının hesaplanması dahil piyasa risklerine ilişkin banka bazında sermaye ihtiyaçları ile iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin izlenmesine ilişkin iki önemli düzenleme yürürlüğe girmiştir. Dahası, Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) ile uyumlu, yeni bir muhasebe sisteminin deneme mahiyetinde uygulanmasına 2002 yılı Ocak ayında başlanılacaktır (**ön koşul**). Bilanço-dışı repo işlemlerinin bankaların bilançolarına dahil edilmesi 2001 yılı Aralık ayında ilan edilmiş olup, 1 Şubat 2002 tarihi itibariyle yürürlüğe girecektir. 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlükte olacak şekilde, piyasa risklerine ilişkin sermaye ihtiyaçları, sermaye yeterlilik oranı hesaplanırken konsolide bazda dahil edilecektir. Buna ilaveten, deneme uygulamasının ardından BDDK uygulama sonuçlarını değerlendirecek ve bankaların 2002 sonu bilançolarını Uluslararası Muhasebe Standartları'yla uyumlu olarak oluşturabilmelerini teminen, 2002 Haziran sonuna kadar yeni muhasebe standartlarına ilişkin gözden geçirilmiş bir düzenleme yayımlayacaktır. (2002 yılı Haziran sonuna ilişkin **yapısal performans kriteri**) .
- Raporlama yükümlülükleri, bağımsız değerlendirmelerin bulguları doğrultusunda geliştirilecek olup, 2002 Haziran sonu itibariyle raporlamanın kaliteli ve zamanında yapılması sıkı bir şekilde takip edilecektir.

Şirket Borçlarının Yeniden Yapılandırılması

- 36. Şirket borçlarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin çerçeve, bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırmaları tamamlamak amacıyla güçlendirilmektedir.** Mevcut yasal, yargısal ve kurumsal çerçeve gerekli yapılandırmaların boyutlarına göre yetersiz kalmaktadır. İlk adım olarak, şirketlerin birden çok sayıdaki orta ve büyük ölçekli kreditorlere olan yükümlülüklerinin, her bir şirket için ayrı ayrı değerlendirilmesi için Ocak 2002’de serbest piyasa temelli gönüllü bir yaklaşım (“İstanbul Yaklaşımı”) uygulanmaya başlanılacaktır. Bankalar Birliği çatısı altında, bu konudaki ilerlemeleri takip etmek üzere bir Teknik Sekreteryaya ve anlaşmazlıkları çözmek amacıyla da bir Tahkim Paneli oluşturulmuştur. Halk Bankası, kendi sorumluluk alanındaki kredileri, piyasa koşulları üzerinden, yeniden müzakere etmekte ve yine piyasa koşulları üzerinden küçük ve orta ölçekli şirketlere kredi sağlamaktadır. Borçların yeniden yapılandırılması sürecinin hızlandırılması gereği karşısında, 2002 yılı başında, Hazine’nin çatısı altında birden çok kurumun üyeliği ve özel sektörün de katılımı ile bir Koordinasyon Komitesi oluşturulacaktır. Bu Komite, şirket borçlarının yeniden yapılandırılması sürecini kolaylaştırmak ve izlemek ile sorumlu olmanın yanısıra, bu süreçteki olası engelleri saptayarak, engellerin ortadan kaldırılması için teklifler getirecektir.
- 37. Şirket borçlarının yeniden yapılandırılmalarının kolaylaştırılması için iflas ve tasfiye çerçevesi kapsamlı biçimde gözden geçirilmekte olup, gerektiği gibi yeniden düzenlenecektir.** Bu çalışma halihazırda devam eden, Medeni Kanun ve Ticaret Hukuku mevzuatının AB kural ve direktifleri ile uyumlandırılmak üzere modernize edilmesi çalışmalarını tamamlayacaktır. Türkiye’de uygulanan iflasa ilişkin çerçeve üzerinde Dünya Bankası tarafından hazırlanmakta olan Standart ve Kuralların Karşılanması Raporu’nun Ocak 2002’de tamamlanması beklenmektedir. Adalet Bakanlığı bu raporun bulgularına ve mevcut reform tekliflerine dayanarak bir hareket planı hazırlayacak olup, İcra ve İflas Kanunu’nda yapılması gereken değişiklikleri belirlemek üzere bir Komisyon oluşturacaktır. Mahkemelerin kapasitelerinin artırılması için yargı sistemine ilişkin idari prosedürlerin iyileştirilmesi hususunda gereken destek de sağlanacaktır.
- 38. Şirketlerin, özellikle de büyük şirket gruplarının, mali raporlamaları iyileştirilecek ve şirket yönetim standartları güçlendirilecektir.** Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) enflasyon muhasebesine ilişkin hükümler de dahil olmak üzere uluslararası muhasebe standartlarını 1 Ocak 2003 tarihine kadar uygulamaya koyacaktır. SPK, 2002 yılı Mart ayı sonundan itibaren şirket gruplarının konsolide mali raporlarını sunmalarını zorunlu kılacak olup, bu grupların mali durumlarını takip etmek üzere bu konuya odaklanacak bir birim oluşturacaktır. Aynı tarihten itibaren, SPK ayrıca, finansal iştirakleri olan şirket gruplarının konsolide grup raporlarını sunmalarını da zorunlu kılacak olup, bu raporları BDDK’ya iletacaktır.

Kamu Sektörü Reformu

39. Konsolide bütçenin mali yapısı iddialı kamu sektörü reform programımızın uygulanmasıyla önemli ölçüde güçlendirilecektir. Özellikle, harcamaların etkinliğinin artırılması hedeflenecek (daha az kaynakla daha fazla iş yapılmasına imkan sağlanacaktır), vergi sistemi (vergi tabanını genişletmek ve daha sürdürülebilir hale getirmek amacıyla) ve kamu hizmetleri (etkinliği artırmak ve kamu hizmetinin kalitesini iyileştirmek amacıyla) reforma tabi tutulacaktır. Bu adımların toplumun en fakir kesimi üzerindeki etkilerini gidermek amacıyla sosyal harcamalar artırılabilecek ve hedeflere daha iyi yönlendirilmeleri sağlanacaktır (43 sayılı paragrafa bakınız).

40. Konsolide bütçeye ilişkin temel reform çabaları şu hususları içerecektir:

- **Harcamaların etkinliğini artırmak** amacıyla, satın alma yöntemleri geliştirilecek ve kamu yatırım programı rasyonelleştirilecektir. Birleşmiş Milletler standartları (UNCITRAL) ile uyumlu Kamu İhale Kanunu 4 Ocak 2002 tarihinde Meclis tarafından kabul edilmiştir (**böylelikle bu ön koşul yerine getirilmiştir**). Müteakiben sözkonusu Kanun'un 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girebilmesini teminen, bağımsız bir ihale kurumunun 2002 yılı Mart sonuna kadar oluşturulması (**yapısal kriter**) ve ilgili kanun ve düzenlemelerin yeni çerçeveye uyumlu hale getirilmesi amacıyla değiştirilmesi de dahil olmak üzere, gerekli çalışmalara derhal başlanacaktır. Kamu ihalelerinde rekabeti ve şeffaflığı daha da artırmak amacıyla, Kamu İhale Kanunu'nda yapılacak değişikliğin Meclis tarafından 2002 yılı Mayıs ayı sonuna kadar onaylanması beklenmektedir. Bu suretle, (i) Kanun'da öngörülen eşik değerlerin reel olarak uluslararası en iyi uygulamalar ile uyumunun sağlanması ve (ii) eşik değerlerin altındaki seviyeler için asgari tedarik süresinin uzatılması öngörülmektedir (**ikinci gözden geçirme için ön koşullar**). Kamu yatırımları 2002 yılı mali çerçevesi içerisinde, (5,047 proje içerisinden) 353 ana projenin ve 649 yan projenin listeden çıkarılması ve hem tahmin edilen maliyetlerin hem de tamamlanma sürecinin %20 oranında kısaltılmasıyla rasyonel hale getirilmiştir. Kaydedilen bu gelişmenin devamında, aşamalı olarak kaldırılacak projelerin kapsamlı bir listesi, 2003 bütçesinde gerekli kararların verilebilmesine imkan verecek bir zaman dilimi içerisinde hazırlanacaktır.
- **Vergi sistemini reforma tabi tutmak** amacıyla Bakanlar Kurulu'nca 2002 Ocak ayında onaylanacak olan üç yıllık iddialı bir plan hazırlanacaktır (**ön koşul**). Sözkonusu plan, vergi reformunun 2002 yılında hayata geçirilmesine yönelik iki aşamadan oluşacaktır. İlk aşama, gelirleri etkilemeksizin 2002 Nisan sonunda yasalaşacak şekilde (**yapısal kriter**) dolaylı vergi sisteminin basitleştirilmesi, ve nominal faiz geliri üzerinden alınan vergilerin bozucu etkilerinin azaltılması üzerinde yoğunlaşacaktır. Vergi reformunun ikinci aşaması ise (1 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmek üzere) dolaysız vergi sisteminin reformundan oluşacaktır. Sözkonusu reformun ikinci aşamasına ilişkin yasal düzenleme, 2002 Ekim ayı sonuna kadar Meclis'e sunulacaktır (**yapısal kriter**). Dolaysız vergilere yönelik önceliklerimiz şunlar olacaktır : (i) yatırım gelirleri üzerindeki

vergilerin uyumlulaştırılması; (ii) vergi sistemindeki dışsal enflasyon ayarlamalarının rasyonelleştirilmesi; (iii) yatırım teşvik sisteminin rasyonel hale getirilmesi; ve (iv) gelir vergisi karşılığında vergi kredisi uygulamasında reforma gidilmesi. Sözkonusu plan aynı zamanda vergi idaresinin (teknik yardım ihtiyacı da dahil olmak üzere) reforma tabi tutulmasını içermektedir. Planın daha etkin uygulanabilmesini teminen vergi idaresi Dünya Bankası ile ortak yürütülen çalışma doğrultusunda yeniden organize edilecektir. Sözkonusu uygulamaya ilişkin koşulsallık programının birinci gözden geçirilmesi esnasında belirlenecektir.

- Kamu hizmetlerini reforma tabi tutmak amacıyla 2002 sonuna kadar Bakanlar Kurulu bir kamu hizmetleri reform stratejisini kabul edecektir. Hazırlık çalışmalarının bir parçası olarak, kamu işlevlerinin gözden geçirilmesi amacıyla 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar bir Bakanlar komitesi oluşturulacak olup, sözkonusu gözden geçirme 2002 yılı Eylül ayı sonuna kadar tamamlanacaktır. Bu tarihe kadar, genel kamu sektörü ve KİT istihdam düzeyini üçer aylık bazda izleyecek bir entegre sistem hayata geçirilecektir (**yapısal kriter**).

41. Kamu kaynaklarının kullanımında ve mali durumunda en büyük iyileşmenin, başta etkin işlemeyen KİTlerde olmak üzere, aşırı istihdam düzeyinin aşağı çekilmesinden kaynaklanması beklenmektedir. Sözkonusu durum, kamu kesimindeki fiyatların büyük ölçüde artırılması ihtiyacını azaltarak enflasyonu düşürmeye yardımcı olacak, kamu teşebbüslerinin etkinliğini artıracak, ve birçok durumda özelleştirmeye yönelik zeminin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. 3 Aralık 2001 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile de desteklendiği üzere, kamu işçileri için gönüllü emeklilik planı halihazırda başlatılmış bulunmaktadır. 15,000 çalışan 2002 Ocak ayı ortasına kadar emekli edilmiş ya da emekli edilecekleri tebliğ edilmiş olacaktır (**ön koşul**). Ayrıca, (Dünya Bankası'nın yardımı aracılığıyla) Türk Telekom A.Ş.'deki ve Özelleştirme İdaresi portföyünde yer alan şirketlerdeki fazla istihdam belirlenmiş olup, sözkonusu işçilere gönüllü emeklilik teklifi sunulacaktır. Sözkonusu teklifi kabul eden işçilerin en geç 2002 Mart ayı sonuna kadar emekli edilmeleri sağlanacak ve gerekli ödemeler gerçekleştirilecektir. Aynı zamanda 2002 Ocak sonuna kadar; (i) KİT'lerdeki tüm fazla istihdam ve kadrolar (önceki analizlerimiz gözden geçirilerek ve kapsamı genişletilerek) saptanacak ve (ii) tüm açık, doldurulmamış, atıl kadrolar ortadan kaldırılacaktır (**Birinci Gözden Geçirmeye ilişkin ön koşullar**). Gönüllü emeklilik teklifleri ve sadece gerekli görüldüğü takdirde işten çıkarmalar vasıtasıyla, Haziran sonuna kadar fazla işçi sayısı üçte bir oranında ve 2002 Ekim sonuna kadar kümülatif olarak üçte iki oranında (**ikinci hüküm bir yapısal performans kriteridir**) azaltılacaktır. 2003 Haziran sonuna kadar, kalan fazla istihdam aşamalı olarak azaltılacaktır. Fazla istihdamı azaltmaya yönelik bu hedef uyarınca hiçbir yeni işe alma izin verilmeyecek ve boşalan ilgili kadrolar süratli bir biçimde iptal edilecektir. KİT'lerin sözkonusu programa bağlı kalmaları üçer aylık periyodlar halinde denetime tabi olacaktır. Sözkonusu hedeflere ulaşmaya yönelik ilerlemeler, aynı zamanda programın ilk gözden geçirmeleri esnasında değerlendirilecek başlıca hususlardan biri olacaktır. Sözkonusu eylem ile uzun dönemli finansal tasarruf sağlanacak olması nedeniyle bu hareket planının net maliyeti (ödenecek kıdem

tazminatlarından ücret ödemelerinin sona ermesiyle elde edilecek tasarrufun çıkarılması), 1,25 katrilyon TL'ye kadar, 2002 yılına ilişkin faiz dışı fazla hedefimiz kapsamında değerlendirilmeyecektir.

42. Tüm mali kontrol mekanizması, maliye politikasının yasal çerçevesinin güçlendirilmesi, kamu mali hesapların birleştirilmesi ve mali şeffaflık reformlarının derinleştirilmesi yoluyla geliştirilecektir:

- Maliye politikasının yasal çerçevesinin güçlendirilmesi amacıyla (i) Kamu Borçlanma Kanunu kabul edilecek ve bu Kanunu destekler nitelikte iki genelge yayımlanacaktır (**Birinci Gözden Geçirmeye ilişkin ön koşullar**) ve (ii) 2002 yılı Haziran ayı sonuna kadar uluslararası standartlarla uyumlu nitelikleri haiz Mali Yönetim ve İç Kontrol Kanunu Meclis'e sunulacaktır (**yapısal kriter**). Mali Yönetim ve İç Kontrol Kanunu bütçeleme, muhasebeleştirme, şeffaflık ve iç ve dış kontrolü kapsayacaktır.
- Kamu mali hesapların birleştirilmesi sürecine devam edilmesi amacıyla, 2001 yılı sonu için orijinal olarak belirlenmiş hedefe ulaşılmasını teminen 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar (**yapısal kriter**) 548 döner sermaye daha (kalan 1981 döner sermaye arasından) kapatılacaktır. Aynı zamanda, 3418 sayılı Kanun kapsamında yer alan harcama ve gelirler Meclis'e sunulacak ve 2003 yılı Bütçe Taslağı'na dahil edilecektir. (**17 Ekim 2002 tarihi itibariyle yapılması yapısal kriter**). Bu kanun ve 4306 sayılı Kanun kapsamındaki tahsisli gelirler de benzer şekilde kaldırılacaktır. Aynı zamanda kalan 4 bütçe dışı fonun (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Savunma Sanayii Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu ve Özelleştirme Fonu) işlemlerine yönelik şeffaflık artırılacaktır. 2002 Temmuz ayı itibariyle sözkonusu fonları düzenleyen kanuni hükümler bütçelerinin Meclis tarafından onaylanmasına, hesaplarının dış denetime tabi olmasına (ve Meclis'e raporlanmasına), ve sözkonusu fonların hesaplarının konsolide bazda, konsolide bütçe hesaplarıyla birlikte aylık raporlanmasına olanak verecek şekilde değiştirilecektir (**yapısal kriter**). İleriye yönelik olarak, kalan tek bütçe fonu (Destekleme Fiyat İstikrar Fonu) üç yıl içerisinde Dünya Bankası'nın Tarım Reformu Uygulama Projesi sonuçlandığı zaman kapatılacaktır.
- Mali şeffaflığı artırmak amacıyla Meclis'e sunulacak 2003 yılı Bütçe Taslağı'na (i) garantili borçlara ilişkin borç verme eksi geri ödeme ödeneği konulacak ve (ii) muhasebeleştirme ve kodlama reformları tüm konsolide bütçeli kuruluşları kapsayacak ve diğer genel kamu kesimi birimlerinde pilot bazda uygulanacak biçimde genişletilecektir (**17 Ekim 2002 tarihi itibariyle yapılması yapısal kriter**). Ayrıca, 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar 2001 yılı sonu itibariyle ödeneklerin üstündeki taahhütlere ilişkin bir anket tamamlanacaktır (**yapısal kriter**).

43. Sosyal harcamalar artırılacak ve sosyal harcamaların hedefini daha iyi bulması sağlanacaktır. 2002 yılında sosyal harcamalar reel bazda zaten ciddi biçimde artırılmaktadır. Ek olarak, kamu sektöründeki istihdam azaltılmasının etkisi, (Dünya Bankası'nca desteklenen Özelleştirme Sosyal Destek Projesi altında yer alan) iş gücünün

istihdam alanlarının daha verimli olacak biçimde değiştirilmesi ve yeniden istihdam edilmesi programı vasıtasıyla ve ödemeleri 2002 yılında başlayacak olan işsizlik sigortasıyla (böylece yeterli kıdem tazminatına hak kazanamayan işçiler korunmuş olacaktır) giderilmeye çalışılacaktır. Diğer temel öncelikler: (i) çiftçilere verilen doğrudan gelir desteğine ayrılan kaynakların artırılması (bunu desteklemek için 2003 yılında tüm tarımsal prim ödemeleri kaldırılacaktır) ve (ii) Dünya Bankası'na desteklenen ve en fakir hane halkına giden sosyal güvenlik ağı kaynaklarının artırılmasını amaçlayan Sosyal Riskin Azaltılması Projesi'nin bütünüyle uygulanabilmesi olacaktır.

Özel Sektörün Rolünün Artırılması

44. Program, özel sektör gelişiminin teşvik edilmesine özel önem vermektedir. Bu kapsamda, Dünya Bankası'nın yakın işbirliği ile geliştirilen ana öğeler, şirketlerin özelleştirilmesini, yerli ve yabancı yatırımların teşvik edilmesini, iyi yönetişimin ve şeffaflığın geliştirilmesini kapsamaktadır. Kamuoyuna ve yatırımcılara ekonominin gerçek anlamda yeni bir yapıya kavuşma sürecinde olduğunun vurgulanması amacıyla iletişim politikası da geliştirilecektir.

45. Özelleştirme stratejisi, özelleştirme kapsamındaki tüm büyük şirketlerin satılmasına ilişkin hazırlık çalışmalarının 2002 yılında tamamlanmasını amaçlamaktadır. Özelleştirilmeleri için teknik hazırlıkları halihazırda tamamlanmış olan TÜPRAŞ ve POAŞ'ın özelleştirilmesinin yanısıra, 2002 yılında Türk Telekom, Tekel, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., THY, ERDEMİR, EUAŞ, TEDAŞ, BOTAŞ ve kamuya ait arazilerin özelleştirilmesine ilişkin tüm hazırlık çalışmalarının tamamlanmasını taahhüt etmekteyiz. Ayrıntılı olarak;

- Kesin zamanlaması piyasa koşullarına bağlı olmakla birlikte, Özelleştirme İdaresi'nin POAŞ'ın halka arzının 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar, TÜPRAŞ'ın halka arzının 2002 yılı Haziran ayı sonuna kadar gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bu, TÜPRAŞ'ın devlete ait hisselerini %50'nin altına düşürecektir. Özelleştirme İdaresi ayrıca, piyasa koşulları elverdiği anda, THY'nin birincil halka arzını gerçekleştirmeye hazırdır.
- Hükümet, Aralık 2001'de Türk Telekom için Özelleştirme İhale Komisyonu atamıştır. Komisyon'un orijinal olarak belirlenen 2001 yıl sonuna kadar revize edilmiş bir özelleştirme planı hazırlaması mümkün olmamasına rağmen, Nisan 2002'de böyle bir planın Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmesi sağlanacaktır (**İkinci Gözden Geçirme için ön koşul**). Halihazırda uluslararası danışmanların yardımı ile hazırlanmakta olan şirketleşme planı, özelleştirme planı için altyapı sağlayacaktır.
- Tütün Kanunu 3 Ocak 2002 tarihinde Meclis tarafından kabul edilmiştir (**böylelikle bu ön koşul yerine getirilmiştir**). Bir sonraki aşama olarak, TEKEL için bir

özelleştirme planı hazırlanacak ve Eylül ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilecektir. **(Dördüncü Gözden Geçirmeye ilişkin ön koşul)**

- Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin özelleştirilme çalışmaları, ilk adım olarak 2002 Mayıs ayına kadar bir özelleştirme planının kabulü suretiyle sürdürülecektir. Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. ve TEKEL'in başarılı bir şekilde özelleştirilmesinin öncesinde büyük çaplı operasyonel yeniden yapılandırma gereklidir, bu kapsamda, Dünya Bankası ile yakın işbirliği içinde çalışılarak operasyonel yeniden yapılandırmalar hayata geçirilecektir.
- Elektrik sektöründe, mevzuatın açıklığa kavuşturulmasına bağlı olarak, işletme devir hakkı sözleşmeleri askıya alınmış tüm projelerin derhal feshedilmesini sağlayacak bir Bakanlar Kurulu Kararı'nın 2002 yılı Ocak ayında kabul edilmesi beklenmektedir. 2002 yılı Mart ayına kadar, Enerji Bakanlığı, hangi elektrik varlıklarının özelleştirileceğini Özelleştirme İdaresi'ne bildirecektir ve 2002 yılı Nisan ayına kadar dağıtım şirketleri için ön yeterlilik ihalesi yapılacaktır.
- Doğal gaz dağıtım şirketlerinin, Özelleştirme İdaresi'ne devrinin 2002 yılı Mart ayına kadar tamamlanması beklenmektedir.
- Özelleştirme İdaresi, lisansları ETİ Holding'den devralınır alınmaz, portföyünde bulunan ETİ Krom A.Ş., ETİ Elektrometalurji A.Ş., ETİ Gümüş A.Ş.'nin satış çalışmalarını başlatmaya hazırdır.
- Özelleştirme İdaresi, portföyündeki ERDEMİR ile turizm ve gübre üretim varlıklarının satış çalışmalarına devam edecektir. Özelleştirme idaresi portföyündeki küçük ve orta ölçekli şirketlerin satış çalışmalarına da devam edecektir.
- Son olarak, 2001 yılında kamu arazi satışlarının artırılması amacıyla gösterilen çabalar (yasal değişiklikler ve basitleştirilmiş prosedürler de dahil olmak üzere) artırılarak sürdürülecektir. Anayasal sorunların yapılan yasal değişiklikleri öngörülenden daha az etkili kılması nedeniyle, kamu arazi satışlarının önündeki kalan engellerin en iyi hangi şekilde kaldırılabilceğini değerlendirmek üzere bir çalışma başlatmış bulunuyoruz.

46. Türkiye'nin yerli ve yabancı yatırımcılar için çok daha cazip bir ülke olması amaçlanmaktadır. 2001 yılının ortasında son şekli verilen Yabancı Yatırımlar Danışmanlık Hizmetleri (FIAS) raporunda belirlenen adımların takibi kapsamında yapılacakların listesi, Bakanlar Kurulu'na gönderilmiştir ve Ocak 2002'de kabul edilmesi beklenmektedir **(ön koşul)**. Söz konusu eylem planı kapsamında tasarlandığı gibi:

- Yabancı Yatırımlar Danışmanlık Hizmetleri Biriminin bulguları ile uyumlu olarak hazırlanan doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin yeni bir yasa tasarısı 2002 yılı Mayıs ayı sonuna kadar Meclis'e sunulacaktır **(yapısal kriter)**;

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan çalışma izinlerine ilişkin yasa tasarısı 2002 yılı Mart ayı sonuna kadar Meclis'e sunulacak ve yeni Kanun Meclis tarafından onaylanır onaylanmaz, yabancı sermayeli şirketler tarafından yabancı personel istihdam edilmesine ilişkin uygulama prosedürleri ile ilgili bir genelge 2002 yılı Nisan ayı sonuna kadar yayımlanacaktır;
- Yatırım teşviği almak için gerekli belgelerin sayısının azaltılmasına ilişkin mevzuat 2002 yılı Şubat ayı sonuna kadar tamamlanacaktır;
- Gümrüklerdeki işlemlere ilişkin olarak, çalışanların ahlaki görev ve uygulama esasları 2002 yılı Şubat ayı sonuna kadar oluşturulacak ve uygulamaya konulacaktır; ve
- Türk Patent Enstitüsü'nü güçlendirecek yasal değişiklikler 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulu'na sunulacaktır.

47. İyi yönetişimin ve şeffaflığın geliştirilmesine büyük önem verilmektedir. Bu amaçla, Bakanlar Kurulu, 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar şeffaflığı artıracak ve haksız kazanç sağlamaya yönelik faaliyetlerle mücadele edilmesini sağlayacak bir strateji kabul edecektir (**yapısal kriter**). 2002-2004 program süresinin geri kalanı için daha ileri somut adımlar bu planı baz alarak belirlenecek ve sonraki program gözden geçirmelerine program koşulu olarak dahil edilecektir.

48. Son olarak, programın hedef ve politikalarının anlatılmasına ilişkin strateji daha da geliştirilecektir. Bu amaçla, Şubat ayına kadar bir Yatırımcı İlişkileri Ofisi kurulacaktır. Bu ofis, Türk yetkilileri ile yerli ve uluslararası yatırımcı toplulukları arasında iki taraflı iletişimin merkez noktası olarak görev yapacak ve Hazine Müsteşarlığı'nın kalıcı nitelikteki bir birimi olacak şekilde kurulacaktır. Buna ilaveten, Türkiye ve yurtdışındaki iş dünyasının önemli temsilcilerinden oluşan bir Yatırım Konseyi kurulacaktır. İlk toplantısını 2002 yılının ortalarında gerçekleştirmesi beklenen bu Konsey, Türkiye'nin yatırım yapılacak cazip bir ülke olmasının sağlanması konusunda tavsiyelerde bulunacak ve düzenli aralıklarla toplanacaktır. Ek olarak, Hazine'nin, Merkez Bankası'nın ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun son zamanlarda ekonomik program kapsamında kendi alanlarına ilişkin politikaları anlatmak amacıyla gösterdikleri yoğun çabalar, Hazine tarafından düzenli olarak (iki ayda bir) basın toplantıları düzenlenmesi yolu da dahil olmak üzere, daha da güçlendirilecektir.

İyi dileklerimizle,

Kemal DERVİŞ
Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı

Süreyya SERDENGEÇTİ
TCMB Başkanı

